

Uchwała z dnia 21 kwietnia 2004 r., III CZP 13/04

Sędzia SN Jacek Gudowski (przewodniczący)

Sędzia SN Marian Kocon (sprawozdawca)

Sędzia SN Henryk Pietrkowski

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa "L.C.", S.A. w W. przeciwko Annie K., Ryszardowi K. i Dariuszowi J. o zapłatę, po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 21 kwietnia 2004 r., przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Piotra Wiśniewskiego, zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Apelacyjny w Warszawie postanowieniem z dnia 24 września 2003 r.:

"Czy zamieszczenie na odwrocie weksla oświadczenia indosanta podpisanego przez jego pełnomocnika bez wskazania na wekslu stosunku pełnomocnictwa stanowi przeniesienie praw z weksla przez indos w okolicznościach, gdy podpisany za indosanta pełnomocnik legitymuje się upoważnieniem indosanta do dokonania indosu?"

podjął uchwałę:

Zamieszczenie na wekslu oświadczenia indosanta, podpisanego przez jego pełnomocnika bez wskazania stosunku pełnomocnictwa, nie przenosi praw z weksla przez indos.

Uzasadnienie

Powodowa spółka "L.C." wniosła o wydanie nakazu zapłaty, dołączając do pozwu weksel wystawiony przez pozwaną Annę K. oraz pełnomocnictwo udzielone Dariuszowi N. przez spółkę "E." do „indosowania na spółkę »L.C.« S.A. weksli”. Weksel zawierał przyrzeczenie zapłacenia przez wystawcę spółce "E." sumy pięćdziesięciu tysięcy złotych, poręczenie Ryszarda K. oraz Dariusza J. za wystawcę i wzmiankę: „w dniu 10 stycznia 2000 r. "E." S.A. ustępuje na zlecenie »L.C.«”, a poniżej – podpis Dariusza N.

Uwzględniając powództwo, Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy wydał nakaz zapłaty, w którym zasądził na rzecz strony powodowej solidarnie od pozwanych kwotę 50 000 zł z odsetkami. Po rozpoznaniu zarzutów pozwanego Dariusza J. Sąd Okręgowy w Warszawie wyrokiem z dnia 4 września 2002 r. utrzymał nakaz w mocy.

Od tego wyroku wniósł apelację pozwany Dariusz J. Podtrzymał m.in. zarzut, że powodowa spółka nie ma legitymacji przewidzianej w art. 16 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. – Prawo wekslowe (Dz.U. Nr 37, poz. 282, dalej: „Pr.weksl.”), gdyż pierwszy indos nie pochodzi od remitenta. Sąd Apelacyjny w Warszawie, przystępując do rozpoznania apelacji powziął poważne wątpliwości prawne, które przedstawił Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia w formie zagadnienia przytoczonego na wstępie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Według art. 1 pkt 1 oraz art. 2 ust. 1 Pr.weksl. zobowiązanie wekslowe jest zobowiązaniem pisemnym. Indos polega na przeniesieniu praw z weksla i zaciągnięciu zobowiązania wekslowego przez indosanta przez wydanie weksla z odpowiednią wzmianką (art. 11 Pr.weksl.). Indosatariusz nabywa względem dłużników wekslowych prawa w rozmiarze, wynikającym z treści weksla. Formalizm prawa wekslowego powoduje, że decyduje w tym zakresie treść dokumentu. Również zakres odpowiedzialności dłużników wekslowych zostaje określony przez treść dokumentu.

Zgodnie z art. 13 zdanie pierwsze Pr.weksl., indos musi być podpisany przez indosanta. W świetle tego przepisu zasadniczo jedynym koniecznym elementem indosu jest podpis, który może pochodzić bezpośrednio od indosanta lub od reprezentującej go osoby (art. 8 Pr.weksl.). Jeszcze na tle przepisów rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 listopada 1924 r. o prawie wekslowym (Dz.U. Nr 100, poz. 926) w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwaliło się stanowisko, że pojęcie podpisu mieści w sobie własnoręczne umieszczenie na wekslu imienia i nazwiska lub co najmniej nazwiska podpisującego (por. np. orzeczenia pełnego kompletu Izby Trzeciej Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 1928 r., Rw. 2483/27, OSP 1928, poz. 419, z dnia 22 maja 1930 r., Rw. 2663/29, OSP 1930, poz. 323, z dnia 5 listopada 1930 r., III 1 Rw. 613/30, Zb. Urz. 1930 r., poz. 232, z dnia 22 września 1932 r., III 1 Rw. 1386/32, Zb. Urz. 1932, poz. 158 oraz z dnia 12 maja 1933 r., C II 603/33, Zb. Urz. 1934, poz. 33). Prawo wekslowe nie

wymaga, aby podpis na wekslu był czytelny, podpis nieczytelny powinien jednak być złożony w formie zwykle używanej przez wystawcę (por. uzasadnienie uchwały siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 1993 r., III CZP 146/93, OSNC 1994, nr 5, poz. 94).

Istota przedstawionego zagadnienia prawnego sprowadza się do odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób ma się podpisywać umocowany pełnomocnik indosanta, ażeby zobowiązać przez ten podpis osobę reprezentowaną. Prawo wekslowe nie zawiera żadnych przepisów w tym zakresie.

Zagadnienie dotyczące sposobu złożenia podpisu na wekslu przez umocowanego pełnomocnika początkowo należało do dyskusyjnych, a orzecznictwo nie było jednolite. Stopniowo, jeszcze na gruncie art. 8 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 listopada 1924 r. o prawie wekslowym, przeważał pogląd, że pełnomocnik, który podpisuje weksel w cudzym imieniu, musi zamieścić swój własny podpis z wyrażeniem uzyskanego pełnomocnictwa. Ostatecznie w orzeczeniu pełnego kompletu Izby Trzeciej Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 1928 r., Rw. 2483/27 wyjaśniono, że jeżeli ktoś podpisuje weksel w cudzym imieniu, to nie może umieszczać bez dodatku imienia i nazwiska zastąpionej osoby, ale musi umieścić swój własny podpis z wyrażeniem stosunku pełnomocnictwa lub zastępstwa do zastąpionej osoby. Tak też rozumie zastępstwo art. 8 Pr.weksl. Za przytoczonym stanowiskiem opowiedziała się także późniejsza judykatura (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 19 września 1929 r., III Rw. 508/29, Zb.Urz. 1929, poz. 245, orzeczenie Sądu Apelacyjnego we Lwowie, Bc. I 858/28, orzeczenie Sądu Okręgowego we Lwowie, Cw. IV 1299/28, "Przegląd Prawa i Administracji" 1939, poz. 28, z dnia 23 maja 1930 r. Rw. 2663/29). Także w piśmiennictwie współczesnym powszechnie przyjmuje się, że poprawna forma podpisu pełnomocnika na wekslu powinna zawierać jego podpis oraz wskazywać stosunek pełnomocnictwa, przy czym dodatki wskazujące na taki stosunek i wymienienie osoby reprezentowanej mogą być wyrażone w sposób mechaniczny.

W ramach przedstawionego zagadnienia prawnego problemem kluczowym jest kwestia, co należy rozumieć przez wskazanie w treści weksla stosunku pełnomocnictwa (zastępstwa). Chodzi o to, czy wskazanie stosunku pełnomocnictwa w treści weksla należy rozumieć jako konieczność zamieszczenia w dokumencie słowa „pełnomocnik” (ewentualnie słów „zastępca”, „w imieniu...”,

„*per procura*” itp.). W doktrynie postuluje się zamieszczenie zwrotu np. „jako pełnomocnik...”. Zauważa się też, że występowanie w charakterze pełnomocnika musi wynikać z treści weksła, co niekoniecznie jednak może oznaczać, że zamieszczenie tego rodzaju zwrotu jest nieodzowne.

W rezultacie stwierdzić należy, że poprawny sposób podpisu pełnomocnika na wekslu powinien zawierać, oprócz jego podpisu, wskazanie „stosunku pełnomocnictwa”, które z reguły sprowadza się do zamieszczenia na wekslu wprost słowa „pełnomocnik” lub jego synonimów. W ogólniejszym ujęciu można powiedzieć, że przy podpisie z reguły musi być wyrażony stosunek przedstawicielstwa. Nie jest to konieczne tylko wtedy, gdy ze sformułowania treści wzmianki przy podpisie następni posiadacze weksła nie mają wątpliwości, że osoba, która ten podpis złożyła, zobowiązała się nie w swoim imieniu, wówczas bowiem byłyby podstawy do uznania, że na wekslu stosunek pełnomocnictwa został uwidoczniiony.

Skoro zatem podpis jest koniecznym elementem indosu, to zamieszczenie na wekslu oświadczenia indosanta podpisanego przez jego pełnomocnika bez wskazania umocowania, nie przenosi praw z weksła.

Mając to na względzie, Sąd Najwyższy rozstrzygnął przedstawione zagadnienie prawne, jak w uchwale (art. 390 k.p.c.).